

УДК 78.06 (477.44)

*Сідлецька Тетяна Іванівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри філософії та гуманітарних наук
Вінницького національного технічного університету
sidletska79@gmail.com*

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖІНОЧОГО ВОКАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ «ПЕРЛИНА» ВІННИЦЬКОГО УЧИЛИЩА КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ ІМ. М. Д. ЛЕОНТОВИЧА: МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС

***Мета роботи** – визначення особливостей творчої діяльності та узагальнення мистецьких здобутків жіночого вокального ансамблю «Перлина» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні діяльного підходу. Зазначений методологічний підхід дозволяє здійснити аналіз творчих засад жіночого вокального ансамблю «Перлина», з'ясувати внесок колективу у розвиток вокального мистецтва на Вінниччині і в Україні і розкрити особливості творчої діяльності згаданого ансамблю. **Наукова новизна** роботи полягає у поглибленні вивчення теоретичних і практичних надбань українських вокальних ансамблів, аналізі їх мистецького досвіду та визначенні ролі вітчизняних колективів у розвитку вокального мистецтва. **Висновки.** Підкреслено важливу роль творчої діяльності ансамблю «Перлина» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича для розвитку і популяризації вокального мистецтва на Вінниччині і в Україні. Особливостями творчої діяльності згаданого колективу є: активна музично-просвітницька і концертна діяльність, що сприяє задоволенню естетичних потреб широкої слухацької аудиторії; активна популяризація української пісні; жанрово-стильова розмаїтість репертуару; висока професійна майстерність виконавців.*

Ключові слова: вокальний ансамбль «Перлина», вокальне мистецтво, творча діяльність, репертуар, виконавці.

Сидлецкая Татьяна Ивановна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры философии и гуманитарных наук Винницкого национального технического университета

Творческая деятельность женского вокального ансамбля «Перлына» Винницкого училища культуры и искусств им. Н. Д. Леонтовича: искусствоведческий дискурс

***Цель работы** – раскрытие особенностей творческой деятельности и обобщение художественных достижений женского вокального ансамбля «Перлына» Винницкого училища культуры и искусств им. Н. Д. Леонтовича. **Методология** исследования заключается в использовании деятельностного подхода. Отмеченный методологический подход позволяет проанализировать творческие основы женского вокального ансамбля «Перлына», определить вклад коллектива в развитие вокального искусства на Винниччине и в Украине, и раскрыть особенности творческой деятельности данного ансамбля. **Научная новизна** работы заключается в углублении изучения теоретических и практических достижений украинских вокальных ансамблей, анализе их художественного опыта и определении роли отечественных коллективов в развитии вокального искусства. **Выводы.** Отмечается важная роль творческой деятельности женского вокального ансамбля «Перлына» Винницкого училища культуры и искусств им. Н. Д. Леонтовича для развития и популяризации вокального искусства на Винниччине и в Украине. Особенности творческой деятельности данного кол-*

лектива есть: активная музыкально-просветительская и концертная деятельность, которая способствует удовлетворению эстетических потребностей широкой аудитории слушателей; активная популяризация украинской песни; жанрово-стилевое разнообразие репертуара; высокое профессиональное мастерство исполнителей.

Ключевые слова: вокальный ансамбль «Перлына», вокальное искусство, творческая деятельность, репертуар, исполнители.

Sidletska Tetyana, PhD in Arts, associate professor, associate professor of the Department of Philosophy and Humanitarian studies, Vinnytsia National Technical University

The creative activity of the woman vocal ensemble «Perlyna» of Vinnytsia college of culture and arts named after M. D. Leontovych: art criticism discourse

Purpose of Research. *The purposes of the article are to determine the features of creative activity and the generalization of artistic achievements of woman vocal ensemble «Perlyna» of Vinnytsia College of Culture and Arts named after M. D. Leontovych. Methodology.* *The methodology is based on the activity approach. The methodological approach allows to analyse the creative principles of the woman vocal ensemble «Perlyna», to find out the contribution of the collective to the development of vocal art in Vinnytsia region and in Ukraine. It also gives an opportunity to characterize the features of creative activity of the mentioned ensemble. Scientific Novelty.* *The scientific novelty of work consists in the detailed study of the theoretical and practical heritage of the Ukrainian vocal ensembles, the analysis of their artistic experience and the determination of the role of the local collectives in the development of vocal art. Conclusions.* *The author underlines the important role of creative activity of the ensemble «Perlyna» of Vinnytsia College of Culture and Arts named after M. D. Leontovych for the development and popularization of vocal art on Vinnytsia region and in Ukraine. The peculiarities of the creative activity of the woman vocal ensemble «Perlyna» are active musical education and concerto activity, active popularization of the Ukrainian song, genre-stylish variety of repertoire, high-class professional workmanship of performers.*

Key words: *the vocal ensemble «Perlyna», vocal art, creative activity, repertoire, performers.*

Актуальність теми дослідження. Вокальне мистецтво є одним із найцінніших духовних надбань українського народу. В сучасних складних умовах функціонування вітчизняної музичної культури вокальне мистецтво відіграє важливу роль у відродженні і розвитку спадкоємних культурних традицій, які є духовним здобутком нації. Це зумовлює необхідність для сучасного музикознавства поглибити і розширити вивчення надбань українського вокального мистецтва.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми вокального мистецтва знайшли відображення у працях українських і зарубіжних учених. Так, історичні аспекти розвитку вокального мистецтва і вокального виконавства висвітлено у роботах Б. Гнидю, М. Львова, І. Назаренка, О. Стахевича та ін. [4; 10; 11; 14]. Теоретико-методичний зміст вокальної педагогіки та особливості навчання сольного співу розкрито у роботах В. Антонюк, Л. Дмитрієва, Д. Євтушенка та М. Михайлова-Сидорова, І. Колодуб [1; 6; 7; 9]. Феномену української вокальної школи в контексті етнокультурологічних проблем присвячене дослідження В. Антонюк [2]. У дисертації Н. Гребенюк здійснено аналіз сучасного стану підготовки професійних співаків до вокально-виконавської творчості з позицій психолого-педагогічного й мистецтвознавчого аспектів. Розкрито специфіку вокально-педагогічної та вокально-виконавської діяльності [5].

Водночас, попри вагому наукову та практичну значимість праць дослідників, поза їхньою увагою залишається творчість вокальних навчальних колективів, що функціонують при музичних академіях, університетах культури, музичних училищах, училищах культури тощо. Це колективи, що є творчими лабораторіями, де здійснюється експериментальна робота щодо формування виконавського складу, оновлення репертуару. Завдяки систематичній чітко спланованій навчально-виховній роботі підвищується виконавська майстерність артистів. Тут студенти мають змогу познайомитися із найкращими зразками вокальної музики, опанувати мистецтво ансамблевого співу, досягнути багатоголосне і багатотемброве звучання, розвивати аналітичне музичне мислення, формувати естетичний смак. Творчій діяльності навчальних колективів притаманна орієнтація на професіоналізм зі збереженням найкращих академічних традицій вокального жанру.

Яскравим прикладом навчального колективу і репрезентантом провідних тенденцій розвитку сучасного вокального мистецтва є жіночий вокальний ансамбль «Перлина» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича.

Попри те, що цей вокальний ансамбль є помітним явищем у музичному житті Вінниччини його творчість на сьогодні залишається майже недослідженою. Історія розвитку колективу коротко висвітлюється у праці, присвяченій 50-річчю Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича [12], деякі відомості про ансамбль також знаходимо в регіональній періодиці.

Тому метою статті є визначення особливостей творчої діяльності та узагальнення мистецьких здобутків жіночого вокального ансамблю «Перлина» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича.

Виклад основного матеріалу. Дослідження виконавського мистецтва вказаного колективу потребує використання діяльнісного підходу, що широко використовується у філософії та культурології. Цей підхід має два напрями. Представники першого напрямку розглядають культуру як творчу діяльність, у процесі якої відбувається духовне збагачення суспільства й особистісне становлення людини як суб'єкта культурно-історичного процесу (Л. Коган, В. Межуєв та ін.). Виразники другого напрямку трактують культуру як універсальну властивість людського буття (В. Давидович, М. Каган, Е. Маркарян). Отже, в межах діяльнісного підходу культура осмислюється через поняття «діяльність», що трактується як спосіб буття людини у світі. Культура постає як конкретно-історичний спосіб (процес і результат) взаємодії суб'єкта (виконавця) і об'єкта (слухача), на якого спрямована діяльність суб'єкта. У цьому контексті виконавське мистецтво вокального ансамблю «Перлина» розглядається як результат цілеспрямованої людської діяльності.

Важливим у нашому дослідженні також є з'ясування поняття «творчості». У філософському енциклопедичному словнику творчість визначається як «діяльність людини, яка породжує щось якісно нове, чого ніколи раніше не було» [15, 670]. Н. Гребенюк вважає, що а) творчість – це свідома діяльність людини; б) творчість – діяльність, спрямована на створення нових суспільно значущих

цінностей (матеріальних і духовних); в) творчість – це розвиток системи самосвідомості [5, 8].

Вокально-виконавську діяльність дослідниця розглядає як соціокультурне явище, тобто як вид художньо-творчої діяльності, і як особистісне явище, що характеризується специфічними особливостями та закономірностями розвитку. При цьому Н. Гребенюк наголошує, що ці два аспекти взаємопов'язані між собою.

Опираючись на положення дослідниці, ми розглядаємо творчість вокального ансамблю «Перлина» як діяльність колективу, спрямовану на створення нових духовних цінностей.

Жіночий вокальний ансамбль «Перлина» створено у 2002 р. Організатором колективу стала викладач Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича Тетяна Драченко, яка здобула вищу музичну освіту в Донецькій державній музичній академії ім. С. Прокоф'єва. Її талант, висока майстерність, організаторські здібності й велика самовіддача стали тією генеруючою силою, завдяки якій ансамбль швидко досяг успіху і визнання публіки.

Художні принципи керівника ґрунтувалися на оволодінні ансамблем жанрово-стильовим розмаїттям репертуару та залученні оригінальних високохудожніх творів сучасних композиторів, досягненні злагодженості ансамблевого звучання, орієнтації на професіоналізм.

До репертуару ансамблю «Перлина» входили твори різних стилів і жанрів. Одне з провідних місць у репертуарі колективу посідали твори академічної вокально-хорової музики українських і зарубіжних композиторів, виконання яких було і залишається дуже важливим, оскільки дає змогу познайомитися студентам із жанрово-стилістичними особливостями академічної музики і сприяє підвищенню їх художньо-мистецького рівня. Вагоме місце в репертуарі колективу також посідали обробки українських народних пісень, в яких відображено національну специфіку українського пісенного мелосу.

18 композицій із репертуарного списку ансамблю «Перлина» увійшли до репертуарного збірника «Вокальні ансамблі» [3], який у співавторстві з Д. Тукалом упорядкувала Т. Драченко. Це оригінальні твори українських авторів («Зоряна ніч» А. Кос-Анатольського, «Садок вишневий коло хати» Р. Скалецького, «Над Крутами» В. Ткаченка, «Петрівочка» з камерної кантати № 1 «Чотири пори року» Л. Дичко, «Місяченьку» Д. Скоропад тощо) та композиції, перекладені для жіночого вокального ансамблю. Серед них – «Ave Maria» Ф. Шуберта, «Танець» Ф. Дуранте, «Потоп» М. Леонтовича, «Чорнобривці» В. Верменича та ін. Оволодіння ансамблем творами різних жанрів, стилів і епох переконливо свідчить про високу виконавську майстерність колективу.

Відразу ж після створення ансамбль «Перлина» почав вести активну концертну діяльність. Так, колектив став переможцем II і III Всеукраїнського фестивалю-конкурсу українського солоспіву ім. В. Заремби (II премія, 2003 р.; I премія 2006 р., м. Хмельницький), I Всеукраїнського духовного фестивалю дитячої та юнацької творчості «Духовні джерела» (II премія, 2005 р., м. Київ), II Міжнародного конкурсу-фестивалю мистецтв «Art premium 2010» (I премія, 2010 р., м. Київ), Міжнародного фестивалю-конкурсу виконавчих мистецтв

«Золотий олімп» (І премія, 2011 р., м. Київ), Обласного фестивалю хорового мистецтва «Співає Поділля Леонтовича» (диплом, 2012, 2013 рр., м. Вінниця), XII Міжнародного фестивалю-конкурсу хорового мистецтва «Південна Пальміра» (Гран-прі, 2016 р., м. Одеса).

Перемоги ансамблю «Перлина» на престижних мистецьких форумах є свідченням високої виконавської майстерності колективу. Творчість цього ансамблю здобула високу оцінку фахівців, зокрема отримала схвальний відгук відомої української композиторки Г. Циполи [13].

Ансамбль «Перлина» часто брав участь в мистецьких заходах Вінниці та області, спрямованих на збереження та розвиток українських національних традицій. Так, колектив був учасником літературно-мистецького вечора «Яскрить і далі дивне розмаїття людської мови, думки, почуття!», культурно-освітнього заходу «Хата, моя біла хата», міського «Свята ОВСЕНЯ», пасхального фестивалю «Українська писанка – 2005», різдвяного свята «Три празники в гості». Ансамбль «Перлина» також брав участь у виставці образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва «Жінка в мистецтві» і виставці вишивки М. Покиданця «Шевченкові думи в мистецьких узорах».

Варто відзначити також просвітницьку функцію колективу – ансамбль став засновником тематичних літературно-музичних програм «Крізь роки». Серед них найбільшу популярність мають концерти, присвячені творчості видатного земляка, українського композитора М. Леонтовича.

Ансамбль «Перлина» також брав участь у мистецькому проекті «Хорові Асамблеї М. Д. Леонтовича» і Обласному мистецькому святі «Співець подільського краю» з нагоди 110-ї річниці від дня народження Р.А. Скалецького, де отримав диплом за найкращу інтерпретацію твору українського композитора.

На нашу думку, участь ансамблю «Перлина» у різних культурно-мистецьких заходах, що відбуваються на Вінниччині, є надзвичайно важливою, по-перше, з погляду задоволення естетичних потреб широкої слухацької аудиторії, по-друге, сприяє популяризації та розвитку найкращих досягнень української музичної культури.

Із січня 2017 р. ансамбль «Перлина» очолює викладач Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича Ольга Островська, випускниця Львівської державної музичної академії ім. М. Лисенка. Мисткиня продовжує традиції, започатковані Т. Драченко. О. Островська працює над розвитком вокальної техніки учасників ансамблю, що є головним показником їх виконавської майстерності й визначальним для розкриття художнього змісту виконуваного твору. Головним у вокально-ансамблевій роботі О. Островська вважає інтонацію та ансамблевий стрій у поєднанні з правильною постановкою голосу. Основним у виконавстві колективу, на думку керівника, є не сила звучання, а максимальна відточеність манери звуковедення, повне взаєморозуміння усіх учасників ансамблю.

У процесі роботи О. Островська вимоглива і безкомпромісна, ретельно опрацьовує партитури, внутрішньо оволодіває ними; виховує у виконавців уміння за допомогою голосу, міміки, жестів передавати характер твору, змушу-

вати відчувати радість, смуток, піднесеність [8]. О. Островська відзначається цілковитою самовіддачею в роботі й умінням втягнути у творчий процес виконавців, навчає їх ефективно взаємодіяти з широкою слухацькою аудиторією.

У складі колективу налічується 13 виконавців: I сопрано – 2 осіб, II сопрано – 3 осіб, I альти – 5 осіб, II альти – 3 осіб. На початку кожного навчального року виконавський склад колективу оновлюється.

Сьогодні творчим кредо жіночого вокального ансамблю «Перлина» є популяризація творів сучасних вітчизняних композиторів і української народної пісні. Так, ансамбль активно пропагує композиції сучасних українських авторів – О. Бордюгової («Соловейко»), І. Ковтуна («Встала весна»), Д. Скоропад («Щедрик», «Тіні»), В. Стеценка («Ой як мені чудно»), Б. Фільц («Червона калино, чого в лузі гнешся»), М. Шука («Усі зорі зеленіють»), що побудовані на народному мелосі з використанням прийомів сучасної композиторської техніки («терпких» дисонантних гармонічних сполучень, секундних звучань, *divizi* в партіях, прийомів поліметрії та поліритмії). До репертуару колективу також входять обробки українських народних пісень («Ой ходить сон», обр. В. Калениченка, «Сива зозуля», обр. М. Леонтовича), яким притаманна висока майстерність, професійний підхід до фольклору, відображені тембральні особливості ансамблевого співу. Введення естрадної композиції Р. Лісової «Святковий рок-н-ролл» до репертуару ансамблю виявляє прагнення до розширення його стильових меж.

Творчість ансамблю «Перлина» ґрунтується на засадах академічного мистецтва. Виконавському стилю колективу притаманна академічна манера співу, що характеризується прикритим способом звукоутворення, локальною манерою голосоведіння, уніфікованою артикуляцією, співом на основі поєднання регістрів у діапазоні до двох октав, вокальним виконанням на прикладах літературної мови [1]. Водночас, оскільки у творах сучасних українських композиторів, що займають вагоме місце у репертуарі колективу, використовуються нові засоби виразності, розмовні інтонації, дисонантність, кластерні гармонії, специфічні способи звукоутворення, то виконання таких композицій потребує оволодіння великою кількістю вокальних прийомів, характерних для різних виконавських манер. Колектив виконує твори *a capella* та з інструментальним супроводом.

Характерними ознаками виконавського стилю вокального ансамблю «Перлина» є чистота та виразність інтонування, злагодженість ансамблевого співу, емоційність виконання, багатство виконавських прийомів та засобів, професіоналізм.

Аналіз творчих засад жіночого вокального ансамблю «Перлина» виявляє тяжіння до просвітницької діяльності, що сприяє задоволенню естетичних потреб та інтересів широкої слухацької аудиторії і активну популяризацію української пісні.

Орієнтація колективу на просвітницьку діяльність передбачає оволодіння жанрово-стильовим розмаїттям репертуару, що охоплює як твори старовинної музики, українські народні пісні, так і сучасні композиції. Узагальнення репертуарної політики вокального ансамблю дозволяє відзначити переважну зосере-

дженість колективу на творчості сучасних українських композиторів і обробках українських народних пісень.

Наукова новизна роботи полягає у поглибленні вивчення теоретичних і практичних надбань українських вокальних ансамблів, аналізі їх мистецького досвіду та визначенні ролі вітчизняних колективів у розвитку вокального мистецтва.

Висновки. Отже, слід підкреслити важливу роль творчої діяльності ансамблю «Перлина» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича для розвитку і популяризації вокального мистецтва на Вінниччині і в Україні загалом. Особливостями творчої діяльності згаданого колективу є: активна музично-просвітницька і концертна діяльність, що сприяє задоволенню естетичних потреб широкої слухацької аудиторії; активна популяризація української пісні; жанрово-стильова розмаїтість репертуару; висока професійна майстерність виконавців.

Стаття не вичерпує усієї проблематики розгляду творчості навчальних вокальних колективів і окреслює перспективні напрями наукової розробки питань діяльності професійних і аматорських вокальних ансамблів, аналізу їхнього репертуару та узагальнення мистецького досвіду.

Література

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник / В. Г. Антонюк. – К.: ЗАТ «Віпол», 2007. – 174 с.
2. Антонюк В. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект: монографія / В. Антонюк. – [вид. 2-ге, пер. і доп.]. – К.: Українська ідея, 2001. – 144 с.
3. Вокальні ансамблі: реп. збірник. – [упор. Тукало Д. В., Драченко Т. М.]. – Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2005. – 104 с.
4. Гнидь Б. Історія вокального мистецтва / Б. Гнидь. – К.: НМАУ, 1997. – 318 с.
5. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мистецтвознавства: спец.: 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Н. Є. Гребенюк. – К., 2000. – 39 с.
6. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики: учеб. пос. / Л. Б. Дмитриев. – М., 1968. – 676 с.
7. Євтушенко Д. Питання вокальної педагогіки / Д. Євтушенко, М. Михайлов-Сидоров. – К.: Мистецтво, 1963. – 338 с.
8. Інтерв'ю з керівником жіночого вокального ансамблю «Перлина» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича Ольгою Островською від 25.03.2017. – Аудіо-запис і текст зберігаються в особистому архіві Сідлецької Т. І.
9. Колодуб І. Питання теорії вокального мистецтва / І. Колодуб. – Харків: Промінь, 1999. – 119 с.
10. Львов М. Из истории вокального искусства / М. Львов. – М.: Музгиз, 1964. – 228 с.
11. Назаренко И. К. Искусство пения: хрестоматия / И. К. Назаренко. – [общ. ред. Р. Берберова]. – [изд. 3-е, доп.] – М.: Музыка, 1968. – 622 с.
12. 50 років Вінницькому училищу культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2008. – 176 с.
13. Поляхівський Я. Наче букет троянд / Я. Поляхівський // Подолія. – 2007. – 23 січня.

14. Стахевич О. Г. 3 історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки: навч. пос. / О. Г. Стахевич. – Вінниця: Нова книга, 2013. – 176 с.
15. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов]. – М: Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.

References

1. Antonyuk, V. G. (2007). Vocal Pedagogic (solo singing). Kyiv: ZAT «Vipol» [in Ukrainian].
2. Antonuk, V. (2001). Ukrainian vocal school: ethnology anthropology aspect. Kyiv: Ukrayinska ideya [in Ukrainian].
3. Tukalo, D. V. & Drachenko, T. M. (2005). Vocal ensembles. Vinnytsia: VMHO «Rozvytok» [in Ukrainian].
4. Hnyd, B. (1997). History of vocal art. Kyiv: NMAU [in Ukrainian].
5. Grebenyuk, N. Y. (2000). Vocal performance creativity. Extended abstract of doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
6. Dmytryev, L. B. (1968). Bases of vocal methodology. Moscow [in Russian].
7. Yevtushenko, D. & Myxajlov-Sydoorov, M. (1963). Issue of Vocal Pedagogics. Kyiv: Mystectvo [in Ukrainian].
8. Interview with Olha Ostrovska, the head of the vocal ensemble «Perlyna» of Vinnytsia college of Culture and Arts named after M. D. Leontovych from 25.03.2017. (2017). Audio-record and text from Tetyana Sidletska private archive [in Ukrainian].
9. Kolodub, I. (1999). Issue of theory of vocal art. Kharkiv: Promin [in Ukrainian].
10. Lvov, M. (1964). From history of vocal art. Moscow: Muzhyz [in Russian].
11. Nazarenko, Y. K. (1968). Vocal Art. R. Berberov (Ed.). Moscow: Muzyka [in Russian].
12. 50 years of Vinnytsia College of Culture and Arts named after M. D. Leontovych (2008). Vinnytsia: DP «Derzavna kartohraficna fabryka» [in Ukrainian].
13. Poljaxivskyj, Ja. (2007). As a bouquet of roses. Podoliia [in Ukrainian].
14. Stakhevych, O. H. (2013). From history of vocal-performing styles and vocal pedagogics. Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].
15. Philosophical encyclopedic dictionary. (1983). Moscow: Sovetskaya entsiklopediya [in Russian].